

Верховний
Суд

Особливості кримінального провадження в суді апеляційної інстанції

Сергій Фомін,
суддя Касаційного кримінального суду
у складі Верховного Суду

Стаття 392. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку

1. В апеляційному порядку можуть бути оскаржені судові рішення, які були ухвалені судами першої інстанції і не набрали законної сили, а саме:

- 1) вироки, крім випадків, передбачених статтею 394 цього Кодексу;
- 2) ухвали про застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру;
- 3) інші ухвали у випадках, передбачених цим Кодексом.

2. *{Положення частини другої статті 392 щодо унеможливлення окремого апеляційного оскарження ухвали суду про продовження строку тримання під вартою, постановленої під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 4-р/2019 від 13.06.2019}* Ухвали, постановлені під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судових рішень, передбачених частиною першою цієї статті, окремому оскарженню не підлягають, крім випадків, визначених цим Кодексом. Заперечення проти таких ухвал можуть бути включені до апеляційної скарги на судові рішення, передбачене частиною першою цієї статті.

Ухвали суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою або про продовження строку тримання під вартою, постановлені під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті, підлягають апеляційному оскарженню в порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Частину другу статті 392 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1027-IX від 02.12.2020}

3. В апеляційному порядку також можуть бути оскаржені ухвали слідчого судді у випадках, передбачених цим Кодексом.

23.05.2018. Постанова ВП ВС. У разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена кримінальними процесуальними нормами, до яких відсилає положення ч. 3 ст. 309 КПК, суд апеляційної інстанції не вправі відмовити у перевірці її законності, посилаючись на приписи ч. 4 ст. 399 КПК. Право на апеляційне оскарження такого судового рішення підлягає забезпеченню на підставі п. 17 ч. 1 ст. 7 та ч. 1 ст. 24 КПК, які його гарантують.

Справа № 237/1459/17

Провадження № 13-19к18

Велика Палата ВС

Анотація:

З матеріалів провадження вбачається, що слідчий суддя Мар'їнського районного суду Донецької області ухвалою від 13 квітня 2017 року, керуючись статтями 9, 40, 71, 91, 93-94, 99, 131-132 КПК, задовольнив клопотання прокурора Волноваської місцевої прокуратури про призначення та проведення перевірки на предмет дотримання вимог законодавчих і нормативно-правових актів з охорони праці та промислової безпеки і додержання трудового законодавства в діяльності СФГ «Афродіта» за матеріалами досудового розслідування, внесеного до ЄРДР 20 березня 2017 року за № 42017051630000025 за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 272 КК України, проведення якої доручив спеціалістам Головного управління Держпраці України у Донецькій області, виходячи із того, що перевірка у кримінальному провадженні не є заходом забезпечення кримінального провадження, в розумінні, визначеному в розділі II КПК, а є законним способом збирання стороною обвинувачення доказів відповідно до ч. 2 ст. 93 КПК.

Апеляційний суд Донецької області ухвалою від 20 червня 2017 року відмовив у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою голови СФГ «Афродіта» на вказану вище ухвалу слідчого судді.

Цей суд виходив з того, що відсутні підстави для відкриття апеляційного провадження, оскільки за чинним кримінальним процесуальним законодавством не передбачено оскарження у апеляційному порядку ухвали слідчого судді за результатами розгляду клопотання про надання дозволу на проведення позапланової перевірки окремих питань фінансово-господарської діяльності, і ч. 4 ст. 399 КПК визначено не право, а обов'язок суду апеляційної інстанції відмовити у відкритті провадження. Також апеляційний суд зазначив, що законом встановлено чіткий перелік ухвал слідчого судді, які підлягають оскарженню, і це не надає можливості діяти вибірково щодо кожного конкретного випадку. При цьому, на думку апеляційного суду, посилення на засади законності та верховенства права, як на підставу оскарження ухвали слідчого судді, не ґрунтується на нормах кримінального процесуального закону, які є спеціальними у відношенні до загальних засад.

Велика Палата не може підтримати таке правозастосування і вважає, що у разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена кримінальними процесуальними нормами, до яких відсилає положення ч. 3 ст. 309 КПК, суд апеляційної інстанції не вправі відмовити у перевірці її законності, посилаючись на приписи ч. 4 ст. 399 КПК. Право на апеляційне оскарження такого судового рішення підлягає забезпеченню на підставі п. 17 ч. 1 ст. 7 та ч. 1 ст. 24 КПК, які його гарантують.

Тобто, Велика Палата погоджується з правовим висновком Верховного Суду України, викладеним в постанові від 12 жовтня 2017 року № 5-142к(15)17.

Оскільки слідчий суддя прийняв рішення, яке не передбачено КПК, суду апеляційної інстанції при вирішенні питання про відкриття апеляційного провадження належало виходити з приписів ст. 9 КПК, яка розкриває принцип законності кримінального провадження та в ч. 6 установлює, що коли положення цього Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені ч. 1 ст. 7 цього Кодексу. Однією з таких засад є забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності (п. 17 ч. 1 ст. 7 КПК), а її зміст розкрито у ст. 24 КПК, згідно з ч. 1 якої кожному гарантується право на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності, зокрема, суду, слідчого судді в порядку, передбаченому КПК.

23.05.2018. Постанова ВП ВС. Ухвали слідчих суддів про призначення позапланових перевірок можуть переглядатись в апеляційному порядку.

*Справа №243/6674/17-к
Провадження № 13-16сво18*

Велика палата Верховного Суду

Короткий виклад:

Виходячи з аналізу судової практики, яка свідчить про прийняття абсолютно протилежних рішень щодо можливості оскарження у апеляційному порядку ухвал слідчих суддів, які не перелічені у ст. 309 КПК України; існування протилежних позицій, а саме правової позиції Верховного Суду України, викладеної у постанові від 12 жовтня 2017 року (справа № 5-142 кс (15) 17, № 757/49263/15-к) та правової позиції ККС, відображеної у постанові Другої палати Касаційного кримінального суду від 15 лютого 2018 року (справа №757/2200/17-к, провадження № 51-448км17), Велика Палата Верховного Суду розглянула цю справу.

При цьому Велика Палата Верховного Суду визнала неправомірною практику судів апеляційної інстанції, згідно з якою вони відмовляють у відкритті такого провадження, мотивуючи це відсутністю зазначених ухвал слідчих суддів в переліку ухвал, що підлягають оскарженню під час досудового розслідування (ст. 309 КПК).

Велика Палата Верховного Суду зробила висновок про те, що ухвали слідчих суддів про призначення позапланових перевірок мають переглядатись в апеляційному порядку на підставі п. 17 ч. 1 ст. 7 та ч. 1 ст. 24 КПК, які гарантують право на апеляційне оскарження такого судового рішення. На обґрунтування свого рішення Велика Палата Верховного Суду послалась також на положення ч. 6 ст. 9 КПК, яка встановлює, що у випадках, коли положення КПК не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені ч. 1 ст. 7 КПК.

19.02.2019. Ухвала з висновком! Розгляд апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді, яка не підлягає оскарженню в апеляційному порядку.

Справа №569/17036/18

Провадження № 51-598кмо19

Об'єднана палата ККС ВС

Висновок щодо застосування норми права:

В аспекті положень ст. 309 КПК ухвала слідчого судді про повне або часткове скасування арешту майна, постановлена за правилами ст. 174 КПК, не підлягає апеляційному оскарженню.

Рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження та про повернення скарги можуть бути ухвалені на стадії вирішення питання про відкриття апеляційного провадження, а у випадку оскарження ухвали слідчого судді – при вирішенні питання про призначення судового засідання щодо розгляду апеляційної скарги на таке рішення.

Якщо після відкриття апеляційного провадження (у випадку оскарження ухвали слідчого судді – після призначення судового засідання) буде встановлено, що апеляційний розгляд здійснюється за апеляційною скаргою на судові рішення, яке не підлягає апеляційному оскарженню, апеляційний суд має постановити ухвалу про закриття апеляційного провадження.

31.05.2021. Постанова з висновком! Щодо можливості оскарження в апеляційному порядку ухвал слідчого судді про повернення клопотань про арешт майна, поданих у межах відповідної передбаченої ст. 172 КПК процедури їх розгляду, але на підставах, не передбачених частиною 3 вказаної статті.

Справа № 646/3986/19

Провадження № 51-3335кмо20

Об'єднана палата ККС ВС

Висновок щодо застосування норм права у подібних правовідносинах:

Рішення слідчого судді про повернення клопотання про арешт майна, ухвалене слідчим суддею в межах механізму, передбаченого ч. 6 ст. 9 КПК, у зв'язку з недотриманням при подачі такого клопотання вимог ч. 2 ст. 132 КПК, не підлягає оскарженню в апеляційному порядку під час досудового розслідування.

...питання щодо можливості апеляційного оскарження ухвал слідчого судді про повернення клопотання про арешт майна у випадках, якщо подане клопотання не підлягає розгляду в цьому суді, як і будь-яких інших ухвал слідчого судді, постановлених із застосуванням положень ч. 6 ст. 9 КПК та загальних засад кримінального провадження, визначених ч. 1 ст. 7 цього Кодексу, потребує вироблення загальних підходів (критеріїв) свого вирішення.

Зокрема, згідно з висновком щодо застосування норм права, викладеним у постанові Верховного Суду України від 12 жовтня 2017 року у справі № 5-142кс(15)17, з яким погодилась і Велика Палата Верховного Суду у своїх постановках від 23 травня 2018 року у справах № 237/1459/17 та № 243/6674/17, у разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена кримінальними процесуальними нормами, до яких відсилають положення частини третьої статті 309 КПК, суд апеляційної інстанції не вправі відмовити у перевірці її законності, посилаючись на приписи частини четвертої статті 399 КПК. Право на апеляційне оскарження такого судового рішення підлягає забезпеченню на підставі пункту 17 частини першої статті 7 та частини першої статті 24 КПК, які його гарантують, з огляду на положення частини шостої статті 9 КПК, яка встановлює, що у випадках, коли положення КПК не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені частиною першою статті 7 КПК.

Разом з тим у справі № 5-142кс(15)17, яка розглядалась Верховним Судом України, мало місце прийняття слідчим суддею рішення, яке не передбачено КПК, оскільки не узгоджувалось із положеннями статті 304 КПК стосовно його повноважень, а в справах № 237/1459/17 та № 243/6674/17 Велика Палата Верховного Суду констатувала, що нормами КПК не передбачено повноваження слідчого судді постановляти ухвали про надання дозволу на проведення позапланових перевірок.

Тобто у згаданих випадках як Верховним Судом України, так і Великою Палатою Верховного Суду фактичною підставою для застосування положень частини шостої статті 9 КПК та, відповідно, пункту 17 частини першої статті 7 і частини першої статті 24 КПК визнано ту обставину, що слідчим суддею прийнято рішення поза межами його повноважень, передбачених саме нормами КПК.

Натомість, постановляючи ухвалу про повернення клопотання про арешт майна у випадку, якщо таке клопотання не підлягає розгляду в цьому суді згідно з правилами частини 2 ст. 132 КПК, слідчий суддя діє в межах механізму, передбаченого ч. 6 ст. 9 КПК, та не виходить за межі своїх процесуальних повноважень, передбачених нормами КПК. Більш того, своїм рішенням про повернення такого клопотання слідчий суддя не допускає можливості прийняття рішення поза межами своїх повноважень, передбачених кримінальними процесуальними нормами.

З огляду на наведене об'єднана палата вважає, що серед усіх рішень слідчого судді, можливість ухвалення яких прямо не передбачена КПК у межах відповідних регламентованих цим Кодексом процедур, слід виокремити дві групи рішень:

- ухвалені поза межами процедури, передбаченої КПК (з питань, процедура вирішення яких слідчим суддею не передбачена КПК);

- ухвалені в межах передбаченої КПК процедури із застосуванням положень ч. 6 ст. 9 КПК та загальних засад кримінального провадження, визначених ч. 1 ст. 7 цього Кодексу.

І якщо питання неправомірності відмови судом апеляційної інстанції у перевірці законності рішень слідчого судді, які належать до першої групи, отримала своє вирішення на рівні висновків вищої судової інстанції щодо застосування норм права (в постанові Верховного Суду України від 12 жовтня 2017 року у справі № 5-142кс(15)17, у постановках Великої Палати Верховного Суду від 23 травня 2018 року у справах № 237/1459/17 та № 243/6674/17), то питання щодо апеляційного оскарження другої групи рішень потребує диференційованого підходу з огляду на зміст ухваленого слідчим суддею рішення у кожному конкретному випадку. При вирішенні зазначеного питання слід виходити насамперед із сутнісного критерію, визначального закладеного законодавцем при визначенні кола ухвал слідчого судді, що підлягають оскарженню. Аналіз ст. 309 КПК, якою на рівні загальних норм закріплено перелік ухвал слідчого судді, які підлягають оскарженню в апеляційному порядку під час досудового розслідування, надає підстави стверджувати, що законодавцем віднесені до предмета оскарження рішення слідчого судді, які або вирішують питання щодо обмеження конституційних прав особи (застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою; застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту; застосування запобіжного заходу у вигляді застави; відсторонення від посади і т.д.), або якими вирішується питання, які мають істотне значення для здійснення ефективного досудового розслідування (відмова у наданні дозволу на затримання; відмову у здійсненні спеціального досудового розслідування; відмова у застосуванні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, домашнього арешту та застави), або якими вирішується доля досудового розслідування чи кримінального провадження в цілому (закриття кримінального провадження на підставі ч. 9 ст. 284 КПК і т.д.).

З наведеного вбачається, що перевірці в апеляційній інстанції підлягають лише ухвали слідчого судді, які пов'язані з можливістю істотного обмеження прав, свобод та інтересів особи або мають вирішальне значення для руху досудового розслідування чи кримінального провадження в цілому.

У зв'язку з цим обмеження права на апеляційне оскарження є виправданим і воно може бути пов'язане, зокрема, із заборонаю оскарження рішень слідчого судді, які не призводять ні до встановлення обмежень конституційних прав особи, ні до неможливості оскарження вже встановлених правообмежень та які не перешкоджатимуть здійсненню ефективного досудового розслідування чи кримінального провадження в цілому.

Саме такий підхід відповідатиме основному завданню (призначенню) судово-контрольного провадження, яке знайшло своє нормативне закріплення в КПК, - «здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні» (п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК).

У відкритті апеляційного провадження за скаргою прокурора на ухвалу слідчого судді від 15 грудня 2021 року відмовлено на підставі ч. 4 ст. 399 КПК, оскільки ця ухвала слідчого судді не входить до переліку таких рішень, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування. Проте суд апеляційної інстанції залишив поза увагою ту обставину, що це стосуються відмови у відкритті апеляційного провадження за апеляційними скаргами на судові рішення, які прямо визначені у статтях КПК, тобто на такі рішення, які слідчий суддя, суд має право ухвалювати згідно із законом.

Постановлення слідчим суддею ухвали про скасування постанови прокурора про зупинення досудового розслідування та зобов'язання прокурора вчинити дію, передбачену п. 1 ч. 2 ст. 283 КПК, на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК не передбачено кримінальним процесуальним законом, а тому така ухвала підлягає апеляційному оскарженню з огляду на приписи п. 17 ч. 1 ст. 7 та ч. 1 ст. 24 КПК.

Постанова ККС від 29.08.2022.

Справа № 757/61433/21-к

Провадження № 51-372 км 22

Слідчий суддя в ході розгляду скарги адвоката вийшов за межі своїх процесуальних повноважень щодо розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора, визначені ст. 307 КПК. Так, слідчий суддя зобов'язав старшого групи прокурорів у кримінальному провадженні протягом трьох робочих днів з моменту отримання Офісом Генерального прокурора даної ухвали слідчого судді закрити кримінальне провадження на підставі ч. 1 ст. 284 КПК, тобто не визначивши чіткої безумовної підстави закриття кримінального провадження. Крім того, своєю ухвалою слідчий суддя поклав на прокурора обов'язок щодо повного закриття кримінального провадження, який перебуває за межами повноважень останнього. Таким чином, слідчим суддею було постановлено рішення, яке не передбачено кримінальним процесуальним законом.

Згідно з правовою позицією Верховного Суду України, викладеною у постанові від 12 жовтня 2017 року у справі № 757/49263/15-к, на яку обґрунтовано посилається у своїй касаційній скарзі прокурор, у разі, якщо слідчий суддя прийняв рішення, яке не передбачено КПК, бо не узгоджується з положеннями ст. 304 КПК стосовно його повноважень, суду апеляційної інстанції при вирішенні питання про відкриття апеляційного провадження належить виходити з приписів ст. 9 КПК України, яка розкриває принцип законності кримінального провадження та в частині шостій установлює, що, коли положення цього Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені частиною першою статті 7 цього Кодексу. Однією з таких засад є забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності (п. 17 ч. 1 ст. 7 КПК), а її зміст розкрито у ст. 24 КПК, згідно з частиною першою якої кожному гарантується право на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності суду, слідчого судді, прокурора, слідчого в порядку, передбаченому КПК. У цьому кримінальному провадженні Верховний Суд України сформулював висновок щодо застосування норми права, відповідно до якого, у разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена кримінальними процесуальними нормами, до яких відсилають положення ч. 3 ст. 309 КПК, суд апеляційної інстанції не вправі відмовити у перевірці її законності, посилаючись на приписи ч. 4 ст. 399 КПК. Аналогічні правові позиції викладені в постановках Великої Палати Верховного Суду від 23 травня 2018 року у справах № № 237/1459/17 та 243/6674/17-к.

З огляду на наведене, колегія суддів вважає, що зазначену ухвалу апеляційного суду від 08 липня 2021 року, якою відмовлено у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою прокурора на вищевказану ухвалу слідчого судді, не можна визнати законною і обґрунтованою.

Постанова ККС від 05.07.2022

Справа № 757/27041/21-к

Провадження № 51-3781км21

14.02.2022. Постанова з висновком! Щодо можливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, постановленої в порядку ч. 6 ст. 193 КПК.

Справа № 991/3440/20

Провадження № 51-5359 кмо 21

Об'єднана палата ККС ВС

Анотація:

Об'єднана палата вважає, що рішення слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу, прийняте в порядку ч. 6 ст. 193 КПК, за своїм правовими наслідками підпадає під поняття «постанова про утримання під вартою» в розумінні ст. 25 Європейської конвенції про видачу правопорушників.

Обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою за процедурою, передбаченою ч. 6 ст. 193 КПК, має правовим наслідком обмеження права на свободу та особисту недоторканність.

Виходячи із системного аналізу норм Конвенції, Європейської конвенції про видачу правопорушників, Конституції України, глави 18 КПК, рішень Конституційного Суду України та ЄСПЛ ухвала слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, постановлена в порядку ч. 6 ст. 193 КПК, на підставі п. 2 ч. 1 ст. 309 КПК може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Висновок:

Ухвала слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, постановлена в порядку ч. 6 ст. 193 КПК, на підставі п. 2 ч. 1 ст. 309 КПК може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Суд апеляційної інстанції, приймаючи рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою адвоката на ухвалу слідчого судді на підставі ч. 4 ст. 399 КПК, не врахував положень ст. 117, ст. 310, ч. 3 ст. 392 КПК, які передбачають можливість апеляційного оскарження ухвали слідчого судді про поновлення процесуальних строків та дійшов до передчасного висновку про те, що ухвала слідчого судді не підлягає окремому перегляду в апеляційному порядку і свої висновки належним чином не мотивував. Ухвала слідчого судді про поновлення процесуального строку для подачі до суду клопотання про продовження строку досудового розслідування відповідно до положень ч. 2 ст. 117 КПК може бути оскаржена в порядку, передбаченому ст. 310, ч. 3 ст. 392 КПК.

Постанова ККС від 25.08.2022.

Справа № 742/2952/19

Провадження № 51 - 1942 км 22

27.01.2020. Постанова з висновком! Ухвала слідчого судді про визначення порядку зберігання речових доказів у кримінальному провадженні шляхом передачі в управління Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів оскарженню в апеляційному порядку не підлягає.

Справа № 758/16546/18

Провадження № 51-620кмо19

Об'єднана палата ККС ВС

Анотація:

Ототожнення підстави для арешту майна та передачі такого майна на зберігання як речового доказу у кримінальному провадженні, у тому числі передачі майна в управління Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, є помилковим.

Доводи адвокатів про те, що неможливість оскарження власниками арештованого майна ухвали слідчого судді про визначення порядку зберігання речових доказів у кримінальному провадженні шляхом передачі в управління Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів потягне порушення прав цих осіб, колегія суддів вважає безпідставними, оскільки кримінальним процесуальним законом передбачено право підозрюваного або власника майна звернутися з клопотанням про скасування арешту майна або про зміну порядку зберігання речових доказів у кримінальному провадженні.

Висновок:

Ухвала слідчого судді про визначення порядку зберігання речових доказів у кримінальному провадженні шляхом передачі в управління Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів майна, яке є речовим доказом у цьому кримінальному провадженні і на яке накладено арешт, оскарженню в апеляційному порядку не підлягає відповідно до вимог ст. 309 КПК.

18.11.2019. Постанова з висновком! Щодо апеляційного оскарження ухвали суду про роз'яснення судового рішення або відмову у його роз'ясненні.

Справа № 367/3068/17

Провадження № 51-8936кмо18

Об'єднана палата

Висновок щодо застосування норми права

1. Згідно з ч. 1 ст. 380 КПК України, якщо судове рішення, яке є результатом судового провадження та яким вирішено питання, що становило предмет його розгляду, за виключенням рішення слідчого судді апеляційного суду ухваленого в порядку, передбаченому главою 21 КПК України, є незрозумілим, суд, слідчий суддя, який його ухвалив, за заявою учасника судового провадження чи органу виконання судового рішення ухвалою роз'яснює своє рішення, не змінюючи при цьому його зміст.

2. Апеляційному оскарженню, на підставі ч. 4 ст. 380 КПК України, підлягає лише ухвала суду про роз'яснення судового рішення або відмову у його роз'ясненні постановлена за результатами розгляду заяви про роз'яснення судового рішення, якщо її предметом було судове рішення, яке підлягає роз'ясненню в порядку, передбаченому частиною 1 цієї статті.

01.11.2021. Постанова з висновком! Ухвала місцевого суду про повернення обвинувального акта прокурору для внесення з урахуванням вимог глави 25 КПК оскарженню в апеляційному порядку не підлягає

Справа № 161/7092/20

Провадження № 51-5946кмо20

Об'єднана палата ККС ВС

Висновок щодо застосування положень ч. 4 ст. 314 та ч. 1 і ч. 2 ст. 392 КПК:

«Кримінально-процесуальні акти (механізми) повернення обвинувального акта прокурору в порядку, передбаченому КПК, та повернення обвинувального акта прокурору для внесення з урахуванням вимог глави 25 КПК відповідно до підпункту 5 п. 4 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 2617-VIII не є тотожними.

Виходячи із закріпленого в пункті 3 ч. 1 та абзаці 1 ч. 2 ст. 392 КПК загального правила про недопустимість окремого оскарження ухвал, постановлених під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судових рішень, передбачених частиною першою цієї статті, крім випадків, визначених цим Кодексом, та відсутності в нормах КПК відповідної вказівки щодо можливості оскарження, ухвала місцевого суду про повернення обвинувального акта прокурору для внесення з урахуванням вимог глави 25 КПК оскарженню в апеляційному порядку не підлягає».

Право на апеляційне оскарження

20.06.2018. Постанова з висновком! Правом на подання та доповнення апеляційної скарги зі сторони обвинувачення наділений прокурор, який брав участь у судовому провадженні, а також незалежно від їх участі в судовому провадженні прокурори вищого рівня

Справа № 303/3779/16-к
Провадження № 51-674кмо17

Об'єднана палата

Висновок щодо застосування норми права у подібних правовідносинах:

За змістом ст. 393, ч. 4 ст. 36 КПК правом на подання апеляційної скарги зі сторони обвинувачення наділений прокурор, який брав участь у судовому провадженні, а також незалежно від їх участі в судовому провадженні прокурори вищого рівня: Генеральний прокурор, його перший заступник та заступники, керівник регіональної прокуратури, його перший заступник та заступники. При цьому згідно приписів ст. 399, ст. 403, ч. 4 ст. 36 КПК правом на усунення недоліків апеляційної скарги прокурора наділена лише особа, яка подала апеляційну скаргу, а також службові особи органів прокуратури вищого рівня – Генеральний прокурор, керівник регіональної прокуратури, їх перші заступники та заступники щодо апеляційних скарг, внесених ними, керівниками, першими заступниками чи заступниками керівників або прокурорами прокуратур нижчого рівня.

27.11.2019. Постанова з висновком! Щодо механізму відступу від висновку, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі об'єднаної палати, та права на подання апеляційної та касаційної скарг прокурором, який входить до складу групи прокурорів

Справа № 629/847/15-к

Провадження № 13-70кс19

Велика Палата Верховного Суду

Висновок про застосування норми права

Якщо колегія суддів, палата, яка розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку, вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі об'єднаної палати Касаційного кримінального суду, то вона передає таке кримінальне провадження на розгляд цієї ж об'єднаної палати.

Об'єднана палата касаційного суду може відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі цієї ж об'єднаної палати.

Передбачене частиною шостою статті 393, частиною шостою статті 425, пунктами 15, 20 частини другої статті 36 КПК України право на подання апеляційної та касаційної скарг прокурором, який входить до складу групи прокурорів, визначеної в порядку статті 37 цього Кодексу, не обмежується його участю в судових засіданнях з розгляду конкретного кримінального провадження у судах попередніх інстанцій.

Якщо прокурор був включений до групи прокурорів, однак не брав участі у судових засіданнях, він має право на подання апеляційної чи касаційної скарг.

Група прокурорів, визначена у конкретному кримінальному провадженні відповідно до статті 37 КПК України, діє як єдиний суб'єкт на стороні обвинувачення – прокурор.

05.09.2022. Постанова з висновком! Щодо нормативного регулювання права прокурора на подання касаційної скарги в частині розв'язання цивільного позову, заявленого цивільним позивачем

Справа № 481/877/19

Провадження № 51-3164кмо20

Об'єднана палата ККС ВС

Висновок щодо застосування положень п. 6 ч. 1 ст. 425 КПК:

З огляду на те, що ст. 425 КПК прокурора не віднесено до учасників кримінального провадження, щодо яких встановлюються межі касаційного оскарження, положення п. 6 ч. 1 вказаної статті слід вважати такими, що передбачають право прокурора на касаційне оскарження судових рішень у частині вирішення цивільного позову, якого прокурор не заявляв.

Суд дійшов висновку про те, що ОСОБА_1 як особа, щодо якої вирішувалось питання про застосування примусових заходів медичного характеру, не позбавлена права подавати апеляційну скаргу на судові рішення, ухвалені в порядку, передбаченому главою 39 КПК. Така позиція узгоджується з правовим висновком, викладеним у постанові ВСУ від 29 вересня 2016 року по справі № 5-246кс(15)16, постановках Верховного Суду від 03 квітня 2018 року №51-2761км18 та 31 липня 2018 року №51-2385км18, а також з практикою ЄСПЛ, відображеною, зокрема в рішеннях у справах «Плахтєєв та Плахтєєва проти України», «Наталія Михайленко проти України», «Анатолій Руденко проти України». Згідно викладених в них висновків слідує, що особа, щодо якої застосовано примусові заходи медичного характеру, має право в апеляційному порядку оскаржити ухвалу суду першої інстанції про таке застосування.

З матеріалів кримінального провадження вбачається, що на рішення суду першої інстанції спочатку подавав апеляційну скаргу захисник якому апеляційний суд неодноразово повертав скаргу, а вже потім з апеляційною скаргою звернувся і сам ОСОБА_1. За таких обставин суд апеляційної інстанції, повертаючи ОСОБА_1 його апеляційну скаргу, діяв усупереч вимогам чинного кримінального процесуального закону та статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Постанова ККС від 31.05.2022.

Справа № 450/1333/16

Провадження № 51-586км21

18.05.2020. Постанова з висновком! Право «іншої особи» на оскарження вироку, ухваленого на підставі угоди (п. 10 ч. 1 ст. 393, ч. 4 ст. 394 КПК)

Справа № 639/2837/19
Провадження № 51-5394кмо19
Об'єднана палата ККС ВС

Висновок:

Суддя-доповідач суду апеляційної інстанції, вирішуючи відповідно до вимог ст. 398 КПК питання про відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою іншої особи (захисника чи представника іншої особи) на вирок на підставі угоди, має впевнитися, що у тексті вироку зазначено такі дані, які прямо вказують на дану конкретну особу, або визнані встановленими такі обставини, які дозволяють апеляційному суду (судді-доповідачеві) з впевненістю ідентифікувати іншу особу; крім того, вирок має стосуватися прав, свобод та інтересів цієї іншої особи.

Дані, які містяться у процесуальних документах, складених слідчим або прокурором (обвинувальний акт, повідомлення про підозру, тощо), не можуть слугувати підставою для визнання вироку на підставі угоди про визнання винуватості однієї особи таким, що стосується прав, свобод та інтересів інших осіб.

13.11.2018. Постанова. Вирок суду на підставі угоди про примирення може бути оскаржений обмеженим колом суб'єктів і з чітко визначених законом підстав. Застосування ч. 6 ст. 9 КПК для розширення можливостей оскарження виключається.

Справа № 367/3872/17

Провадження № 51-3205 км18

Колегія Першої судової палати ККС ВС

Анотація:

Апеляційний суд, встановивши, що у відповідності до вимог п. 2 ч. 4 ст. 394 КПК у прокурора були відсутні підстави для оскарження вироку суду на підставі угоди про примирення між потерпілим та обвинуваченою, дійшов висновку про відмову у відкритті апеляційного провадження, керуючись положеннями ч. 4 ст. 399 КПК.

В апеляційній скарзі прокурор зазначав про порушення судом першої інстанції вимог п. 1 ч. 3 ст. 314 та п. 1 ч. 7 ст. 474 КПК, які з огляду на положення п. 3 ч. 3 ст. 394 КПК не давали йому право на оскарження вироку на підставі угоди про примирення. Неприйнятним є й покликання у касаційній скарзі прокурора на необхідність застосування правила, закріпленого у ч. 6 ст. 9 КПК, згідно із яким у випадках, коли положення цього Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені ч.1 ст.7 КПК.

Враховуючи вимоги засади диспозитивності (ст. 26 КПК) і те, що п. 3 ч. 3 ст. 394 КПК та ч. 4 ст. 399 КПК чітко регламентують питання спеціальних підстав для оскарження прокурором вироку за угодою про примирення, а також підстав та порядку відмови у відкритті провадження апеляційним судом (у тому числі й у випадках оскарження вироків за угодами), застосування положень ч. 6 ст. 9 КПК для розширення можливостей оскарження прокурором вироку на підставі угоди про примирення виключається.

04.10.2021. Постанова з висновком. Щодо можливості оскарження в апеляційному порядку потерпілим або його законним представником чи представником, ухвали слідчого судді про скасування повідомлення про підозру, постановленої на стадії досудового розслідування.

Справа № 756/10189/20

Провадження № 51-517кмо21

Об'єднана палата ККС ВС

Анотація:

Так, порядок оскарження ухвал слідчого судді, які постановлені під час досудового розслідування та їх перелік передбачені ч. 1, 2 ст. 309 КПК. Серед таких ухвал значиться й ухвала слідчого судді про скасування повідомлення про підозру, яка в силу положень ч. 2 зазначеної норми КПК може оскаржуватися під час досудового розслідування в апеляційному порядку.

Коло осіб, які мають право подати апеляційну скаргу визначено ст. 393 КПК. Водночас, відповідно до положення п. 7 ч. 1 ст. 393 КПК, апеляційну скаргу мають право подати потерпілий або його законний представник чи представник – у частині, що стосується інтересів потерпілого, але в межах вимог, заявлених ними в суді першої інстанції.

Таким чином, з огляду на положення наведених правових норм, законодавчо не визначено право потерпілого, його законного представника чи представника оскаржити в апеляційному порядку постановлене слідчим суддею судове рішення про скасування повідомлення про підозру.

Крім того, про відсутність у потерпілого або його законного представника чи представника права на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді постановленої за результатом розгляду скарги про скасування повідомлення про підозру, свідчать і положення п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК. Так, відповідно до згаданих вимог, законодавець надав право оскарження повідомлення про підозру лише самому підозрюваному, його захиснику чи законному представнику, таким чином визначивши коло осіб, інтересів яких це стосується. Відсутність у потерпілого або його законного представника чи представника права оскарження повідомлення про підозру свідчить і про відсутність можливості оскаржити рішення слідчого судді в апеляційному порядку.

Висновок:

Відповідно до положень п. 7 ч. 1 ст. 393, ч. 2 ст. 309, п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК потерпілий або його законний представник чи представник не є особами, які мають право оскаржити в апеляційному порядку постановлену на стадії досудового розслідування ухвалу слідчого судді про скасування повідомлення про підозру.

06.12.2021. Постанова з висновком! Свідок, який у кримінальному провадженні надавав відомості щодо відомих йому обставин, не є суб`єктом, який має право на оскарження вироку в частині оцінки достовірності його показань, оскільки відповідно до процесуального законодавства, суд, який постановляє вирок, не вирішує питання щодо прав, свобод та інтересів свідка, а лише виконує процесуальні обов'язки по оцінці доказів, правильність якої може бути за певних умов перевірена в межах цього провадження судом апеляційної інстанції.

Справа № 654/1820/18

Провадження № 51-3251кмо20

Об'єднана палата

Висновок:

Відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 393 КПК апеляційну скаргу мають право подати інші особи у випадках, передбачених цим Кодексом, якщо оскаржене судове рішення стосується їх прав, свобод та інтересів.

Якщо у вирокі (ухвалі про застосування примусового заходу виховного характеру чи про застосування примусових заходів медичного характеру) постановленому щодо однієї особи, зроблено висновок, який стосується прав, свобод та інтересів іншої особи, то остання на підставі п. 10 ч. 1 ст. 393 КПК та керуючись загальними засадами кримінального судочинства, в тому числі пунктами 1, 2, 10, 17 статті 7, частини шостої статті 9, частин першої та другої статті 24 КПК, вправі звернутися до суду вищої інстанції з оскарженням цього судового рішення в частині її прав, свобод та інтересів.

Однак свідок, який у кримінальному провадженні надавав відомості щодо відомих йому обставин, не є суб`єктом, який має право на оскарження вироку в частині оцінки достовірності його показань.

Строки апеляційного оскарження

24.05.2022. Постанова. Для особи, яка перебуває під вартою, строк подачі апеляційної скарги обчислюється з моменту вручення їй копії судового рішення

Справа № 569/3885/13-к
Провадження № 51-4465км19

Для ухвалення рішення про повернення апеляційної скарги з указаних підстав суд апеляційної інстанції повинен був обґрунтовано встановити дату початку відліку строку на апеляційне оскарження відповідного рішення місцевого суду й дату закінчення цього строку. Також мав обґрунтовано встановити дату направлення скажником апеляційної скарги до суду, якщо це було здійснено засобами поштового зв'язку, й таким чином встановити, чи була апеляційна скарга подана в строк, визначений законом, або ж за межами такого строку.

Постанова ККС від 31.01.2022.
Справа № 753/12620/16-к
Провадження № 51-5113км21

04.11.2019. Постанова з висновком! Щодо строків апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, постановленої без виклику особи, інтересів якої вона стосується та яка її оскаржує.

Справа № 760/12179/16-к

Провадження № 51-9550кмо18

Об'єднана палата

Висновок щодо застосування норм права

За змістом абз. 2 ч. 3 ст. 395 КПК України, якщо ухвала слідчого судді постановлена без виклику особи інтересів якої вона стосується та яка її оскаржує, то строк апеляційного оскарження для такої особи має обчислюватись з дня отримання копії судового рішення, незалежно від наявності інших джерел інформування про прийняте рішення.

27.05.2019. Постанова з висновком! У випадку, коли слідчий суддя з посиланням на ч. 2 ст. 376 КПК постановив ухвалу та оголосив її резолютивну частину, а повний текст ухвали оголосив в інший день, строк подачі апеляційної скарги обчислюється з дня оголошення резолютивної частини ухвали.

Справа № 461/1434/18

Провадження № 51-6470кмо18

Об'єднана палата ККС ВС

Висновок щодо застосування норми права у подібних правовідносинах:

При вирішенні питання про те, який саме день слід вважати днем оголошення ухвали слідчого судді – день оголошення резолютивної частини ухвали чи день оголошення повного її тексту, суд повинен керуватися приписами ст. 376 КПК.

Тобто, за змістом ст. 376 КПК дата оголошення судового рішення, в тому числі й ухвали слідчого судді, безпосередньо пов'язується з датою виходу суду з нарадчої кімнати і саме з цієї дати, яка зазначається у вступній частині ухвали, розпочинається перебіг строку на апеляційне оскарження.

У випадку, коли слідчий суддя з посиланням на ч. 2 ст. 376 КПК постановив ухвалу та оголосив її резолютивну частину, а повний текст ухвали оголосив в інший день, строк подачі апеляційної скарги обчислюється з дня оголошення резолютивної частини ухвали.

Як зазначено у правовому висновку Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 04 листопада 2019 року в провадженні № 51-9550 кмо 18, якщо ухвала слідчого судді постановлена без виклику особи, інтересів якої вона стосується та яка її оскаржує, то строк апеляційного оскарження для такої особи має обчислюватись з дня отримання копії судового рішення, незалежно від наявності інших джерел інформування про прийняте рішення.

Суд апеляційної інстанції доводів захисника належним чином не перевірів і переконливо їх не спростував, зазначивши лише, що представником особи не доведено, що власник майна та/або представник (захисник), який представляв його інтереси у той час, раніше не отримували копію оскаржуваної ухвали.

Враховуючи, що матеріали вказаного провадження були знищені, а наявні у розпорядженні суду апеляційної інстанції матеріали не містили даних про направлення ОСОБА_1 та його представнику копії ухвали слідчого судді від 21 серпня 2014 року про накладення арешту на майно до березня 2021 року, то висновок апеляційного суду про пропуск строку на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді є передчасним.

Постанова ККС від 05.09.2022.

Справа № 757/23893/14

Провадження № 51-5311км21

Суд апеляційної інстанції, розглядаючи клопотання захисника про поновлення строку на апеляційне оскарження, за відсутності в матеріалах клопотання про накладення арешту на майно, даних щодо направлення копії ухвали слідчого судді стороні захисту, необґрунтовано поставив під сумнів доводи захисника про отримання копії оскарженого судового рішення 12 квітня 2021 року, а доводи про неможливість апеляційного оскарження через відсутність повного тексту ухвали, що перешкодило захиснику подати апеляційну скаргу з належним обґрунтуванням, апеляційний суд взагалі не оцінив.

Поза увагою апеляційного суду залишився і той факт, що згідно з відомостями з Єдиного державного реєстру судових рішень оскаржувану ухвалу слідчого судді направлено до цього реєстру 06 квітня 2021 року, тобто через місяць після її постановлення.

При цьому суд апеляційної інстанції також не врахував висновку про застосування норми права, який міститься в постанові об'єднаної палати Верховного Суду від 27 травня 2019 року у справі № 461/1434/18, згідно з яким у випадку необізнаності заінтересованих осіб з мотивами прийнятого рішення вказане за їх клопотанням може бути визнано поважною причиною пропуску строку апеляційного оскарження та підставою для його поновлення в порядку, передбаченому ч. 1 ст. 117 КПК України.

Постанова ККС від 17.01.2022.

Справа № 554/4/21

Провадження № 51-3041км21

13.09.2022. Постанова. Апеляційний суд, повертаючи скаргу прокурора через відсутність клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження, діяв усупереч вимогам чинного кримінального процесуального закону, не врахувавши, що з початком воєнного стану ЄДРСР не працював, поштовий зв'язок був призупинений, а тому прокурор не міг відслідкувати вирок у цьому реєстрі, а отримання копії вироку відбулося після відновлення поштового зв'язку в окремих регіонах України

Справа № 461/1192/22

Провадження № 51-1521км22

Залишення апеляційної скарги без руху,
її повернення або відмова відкриття провадження

18.11.2019. Постанова з висновком! Щодо неможливості ухвалення рішення про залишення апеляційної скарги без руху та про її повернення під час апеляційного перегляду рішень слідчих суддів, якщо особа не усунула недоліків

Справа № 686/24639/17

Провадження № 51-5496кмо18

Об'єднана палата ККС ВС

Висновок щодо застосування норми права

Під час апеляційного перегляду рішень слідчих суддів апеляційний суд не вправі ухвалювати рішення про залишення апеляційної скарги без руху та про її повернення, якщо особа не усунула недоліків, оскільки положення ст. 398 КПК, частин 1, 2 та п.1 ч.3 ст. 399 КПК застосовуються до апеляційних скарг, поданих на судові рішення, передбачені частинами 1, 2 ст. 392 КПК, а що стосується оскарження судових рішень, передбачених ч. 3 ст. 392 КПК (ухвали слідчого судді), то застосуванню підлягають положення ст. 422 КПК.

У ст. 392 КПК наведено перелік судових рішень, що можуть бути оскаржені в апеляційному порядку, до яких відносяться й ухвали слідчого судді у випадках, передбачених цим Кодексом, порядок перевірки в апеляційному порядку яких визначено в ст. 422 КПК.

Зокрема, відповідно до вказаної статті, отримавши апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді, суддя-доповідач невідкладно витребує з суду першої інстанції відповідні матеріали та не пізніш як за день повідомляє особу, яка її подала, прокурора та інших заінтересованих осіб про час, дату і місце апеляційного розгляду. Апеляційна скарга на ухвалу слідчого судді розглядається не пізніш як через три дні після її надходження до суду апеляційної інстанції.

Цього не врахував суддя-доповідач апеляційного суду та необґрунтовано на підставі п. 2 ч. 3 ст. 399 КПК повернув апеляційну скаргу, хоча постановлення такого рішення не передбачено на стадії перевірки ухвали слідчого судді.

Наведене узгоджується і з висновком, викладеним у постанові Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 18 листопада 2019 року у справі № 51-5496кмо18 (справа № 686/24639/17).

Крім того, повертаючи апеляційну скаргу на підставі п. 2 ч. 3 ст. 399 КПК суддя апеляційного суду в ухвалі зазначив, що відсутність у скарзі підпису особи, що її подала, є підставою для повернення апеляційної скарги, оскільки невідомо чи є її автором ОСОБА_1.

У той же час, зазначена норма закону передбачає можливість повернення апеляційної скарги якщо її подано особою, яка не має права на подачу такої скарги. Тобто, при її застосуванні судом визначальним є вирішення питання про наявність у особи, яка подала апеляційну скаргу, передбаченого законом права на її подачу, а не авторство в її виготовленні.

Також колегія суддів звертає увагу на те, що положення ч. 3 ст. 399 КПК не передбачають можливість повернення апеляційної скарги у випадку, якщо її не підписано особою, яка її подала (ч. 5 ст.396 КПК).

Постанова ККС від 03.02.2022.

Справа № 347/295/21

Провадження № 51-4400км21

Висновок щодо застосування норми права:

Апеляційні та касаційні скарги осіб, які мають право на оскарження судових рішень, повинні бути викладені державною мовою.

Якщо апеляційна скарга, подана в порядку статей 422, 422-1 КПК, складена іноземною мовою, положення ст. 398, частин 1, 2, п. 1 ч. 3 ст. 399 КПК до такої скарги не застосовуються. У цьому разі суд апеляційної інстанції повертає апеляційну скаргу, складену неукраїнською мовою, особі, яка її подала.

Постанова об'єднаної палати ККС ВС від 19.09.2022.

Справа № 521/12324/18

Провадження № 51-5817кмо21

На стадії вирішення питання про відкриття апеляційного провадження, суддя-доповідач не має давати оцінку доводам апеляційної скарги на предмет їх обґрунтованості, оскільки це питання розглядається і вирішується апеляційним судом колегіально безпосередньо під час та за результатами апеляційного розгляду справи після відкриття апеляційного провадження.

Питання про формулювання своїх вимог перед судом апеляційної інстанції та їх обґрунтування відноситься до повноважень сторони кримінального процесу і може бути уточнене нею при апеляційному розгляді справи з урахуванням положень статей 403, 407 КПК, а тому не може тлумачитись як недолік апеляційної скарги і бути підставою для її повернення.

Колегія суддів дійшла до висновку про те, що при постановленні ухвали про повернення апеляційної скарги суддя апеляційного суду не дотримався положень статей 396, 399 КПК і допустив істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, що перешкодило цьому суду прийняти законне та обґрунтоване судове рішення.

Постанова ККС від 25.08.2022.

Справа № 161/15367/18

Провадження № 51 - 4128 км 19

Статтею 399 КПК регламентовано дії судді-доповідача в процесі вирішення питання про прийняття апеляційної скарги судом апеляційної інстанції. Відповідно до ч. 4 зазначеної статті суддя-доповідач відмовляє у відкритті провадження лише, якщо апеляційна скарга подана на судове рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, або судове рішення оскаржене виключно з підстав, з яких воно не може бути оскарженим згідно з положеннями статті 394 цього Кодексу.

Як зазначено в ухвалі судді судової палати з розгляду кримінальних справ Херсонського апеляційного суду від 20 квітня 2021 року, яку захисник оскаржує в касаційному порядку, суддя-доповідач дійшов висновку про відмову у відкритті провадження з огляду на те, що апеляційну скаргу від імені засудженого ОСОБА_1 подано не у передбачений законом спосіб і без дотримання правил відправлення кореспонденції засудженим та за обставин, які не дають можливості переконатися у правильності вказаних у скарзі даних щодо суб`єкта звернення.

Таким чином, суддя-доповідач суду апеляційної інстанції відмовив у відкритті провадження з підстав, які не передбачені ч. 4 ст. 399 КПК, а тому прийняв рішення, що не відповідає вимогам ст. 370 КПК. Цим було допущено істотне порушення вимог кримінального процесуального закону (ч. 1 ст. 412 КК), що відповідно до положень п. 1 ч. 1 ст. 438 КПК є підставою для скасування ухвали апеляційного суду.

Постанова ККС від 03.02.2022

Справа № 766/17087/18

Провадження № 51-3620км21

Апеляційний суд, перевіряючи апеляційну скаргу ОСОБА_1 подану 29 травня 2021 року, мав постановити рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження, оскільки ця скарга вже була предметом перевірки цього суду і за наслідком її розгляду було постановлено рішення, яке набрало законної сили (ухвала від 14 травня 2021 року про відмову у відкритті апеляційного провадження), а чинний КПК не передбачає можливості багаторазового апеляційного перегляду судового рішення за апеляційними скаргами однієї особи, на одних і тих самих підставах. Однак на вказані обставини апеляційний суд не звернув увагу внаслідок чого, необґрунтовано залишив апеляційну скаргу ОСОБА_1 спочатку без руху, а потім 30 липня 2021 року ухвалив рішення про її повернення.

Хоча апеляційний суд і повернув апеляційну скаргу ОСОБА_1 на інших мотивах, Верховний Суд вважає, що таке порушення в даному випадку не є істотним, оскільки скасування такої ухвали в будь-якому разі не призведе до перегляду оскарженого рішення слідчого судді і розгляду апеляційної скарги по суті, у зв'язку з тим, що апеляційний суд все одно повинен буде відмовити у відкритті апеляційного провадження, а «процес заради процесу» не відповідає завданням кримінального провадження і вимогам статей 6, 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Така позиція Верховного Суду узгоджується з рішенням об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду, викладеного в ухвалі від 19 лютого 2019 року у справі № 569/17036/18, (провадження № 51-598кмо19).

Постанова ККС від 10.08.2022.

Справа № 760/8144/21

Провадження № 51-5369км21

Відмова від апеляційної скарги, зміна і доповнення
апеляційної скарги під час апеляційного
провадження

22.02.2021. Постанова з висновком! Щодо відсутності у підозрюваного права відмовитися від апеляційної чи касаційної скарги захисника (ст. 432, 403 КПК).

Справа № 481/1754/18

Провадження № 51-1579 кмо 20

Об'єднана палата ККС ВС

Висновок:

Відповідно до приписів п. 1 ч. 1 ст. 393 та п. 1 ч. 1 ст. 425 КПК апеляційну та касаційну скаргу на судові рішення, має право подати, зокрема, захисник – у частині, що стосується інтересів обвинуваченого, засудженого.

Згідно положень ст. ст. 403, 432 КПК особа, яка подала апеляційну чи касаційну скаргу, має право відмовитися від неї до закінчення апеляційного чи касаційного розгляду.

Таким чином, право відмови від апеляційної чи касаційної скарги захисника, поданої в інтересах підозрюваного, обвинуваченого чи засудженого, належить виключно тій особі, яка її подала, тобто захиснику. Підозрюваний, обвинувачений, засуджений не мають права відмовитися від апеляційної чи касаційної скарги захисника.

У разі незгоди підозрюваного, обвинуваченого чи засудженого із апеляційною чи касаційною скаргою захисника (обґрунтуванням, мотивами, вимогами скарги тощо), вони мають право заявити про це до або під час судового засідання і суд має право врахувати їх позицію при вирішенні скарги.

Відповідно до ст. 24 КПК та п. 1 ч. 1 ст. 392 КПК, оскаржуваний цивільним відповідачем вирок місцевого суду у даному випадку є предметом апеляційного оскарження.

Право одного учасника кримінального провадження на апеляційне оскарження не залежить від апеляційного оскарження іншим учасником того самого рішення і його результатів, оскільки це право є індивідуальним та реалізовується конкретним учасником кримінального провадження на його власний розсуд.

Суду апеляційної інстанції належить встановлювати у кожному випадку чи дотримано таким учасником інші умови оскарження, як - от, порядок та строки апеляційного оскарження, оформлення апеляційної скарги за правилами ст. 396 КПК.

Постанова ККС від 01.09.2022

Справа № 397/92/15-к

Провадження № 51-790км22

Суд апеляційної інстанції закриття апеляційне провадження за скаргою прокурора на підставі ч. 2 ст. 403 КПК, посилаючись на те, що в апеляційній скарзі порушується питання про скасування вироку, який відрізняється від того, що міститься в матеріалах цього провадження, датою його постановлення.

Проте, приймаючи таке рішення, апеляційний суд залишив поза увагою те, що обов'язковою умовою для закриття апеляційного провадження за ч. 2 ст. 403 КПК є відмова скаржника від апеляційної скарги з урахуванням думки інших осіб, які подали апеляційні скарги.

Як убачається з матеріалів кримінального провадження, прокурор не подавала до суду апеляційної інстанції заяви про відмову від апеляційної скарги та закриття апеляційного провадження. За таких обставин висновок суду про необхідність закриття провадження у зв'язку з тим, що в матеріалах справи міститься вирок від 26 грудня 2021 року, а не від 26 січня 2021 року, на який посилається прокурор у своїй апеляційній скарзі, є передчасним.

Колегія суддів відмічає, що апеляційний суд, виявивши розбіжності в даті ухвалення вироку під час розгляду справи по суті, не був позбавлений можливості зняти справу з розгляду для з'ясування цих суперечностей у рішенні.

Крім того, на момент оскарження вироку в апеляційному порядку дата, зазначена у ньому ще не настала, що свідчить про технічну помилку суду під час набрання тексту. Разом з тим журнал судового засідання було сформовано саме 26 січня 2021 року, розписки прокурора, засудженої та захисника про отримання копії вироку датовані саме цим числом і наявний у матеріалах справи вирок мав відмінність від вироку, наданого прокурором, лише в частині дати його постановлення (26 грудня 2021 року).

Поряд з цим у матеріалах провадження міститься ухвала Нововолинського міського суду Волинської області від 4 червня 2021 року про виправлення описки в тексті оригіналу вироку Нововолинського міського суду Волинської області, який було датовано 26 грудня 2021 року, та датою його постановлення зазначено саме 26 січня 2021 року.

Постанов ККС від 09.02.2022.

Справа № 165/2635/17

Провадження № 51-4303км21

Апеляційний суд, перевіряючи апеляційну скаргу ОСОБА_1 подану 29 травня 2021 року, мав постановити рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження, оскільки ця скарга вже була предметом перевірки цього суду і за наслідком її розгляду було постановлено рішення, яке набрало законної сили (ухвала від 14 травня 2021 року про відмову у відкритті апеляційного провадження), а чинний КПК не передбачає можливості багаторазового апеляційного перегляду судового рішення за апеляційними скаргами однієї особи, на одних і тих самих підставах. Однак на вказані обставини апеляційний суд не звернув увагу внаслідок чого, необґрунтовано залишив апеляційну скаргу ОСОБА_1 спочатку без руху, а потім 30 липня 2021 року ухвалив рішення про її повернення.

Хоча апеляційний суд і повернув апеляційну скаргу ОСОБА_1 на інших мотивах, Верховний Суд вважає, що таке порушення в даному випадку не є істотним, оскільки скасування такої ухвали в будь-якому разі не призведе до перегляду оскарженого рішення слідчого судді і розгляду апеляційної скарги по суті, у зв'язку з тим, що апеляційний суд все одно повинен буде відмовити у відкритті апеляційного провадження, а «процес заради процесу» не відповідає завданням кримінального провадження і вимогам статей 6, 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Така позиція Верховного Суду узгоджується з рішенням об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду, викладеного в ухвалі від 19 лютого 2019 року у справі № 569/17036/18, (провадження № 51-598кмо19).

Постанова ККС від 10.08.2022.

Справа № 760/8144/21

Провадження № 51-5369км21

Ухвалою районного суду відмовлено в задоволенні заяви адвоката про роз'яснення ухвали підготовчого судового засідання районного суду, якою відмовлено в задоволенні клопотання ОСОБА_1 про скасування арешту на майно в кримінальному провадженні, вилученого у нього працівниками СУ ГУ ДФС під час обшуку. Суддя апеляційного суду на стадії вирішення питання про відкриття провадження ухвалою від 29 липня 2021 року повернув апеляційну скаргу на підставі п. 2 ч. 3 ст. 393 КПК у зв'язку з тим, що скаргу подано особою, яка не мала права її подавати.

Згідно з вимогами п. 9-2 ч. 1 ст. 393 КПК апеляційну скаргу на рішення визначені нормами ст. 392 цього Кодексу мають право подати, зокрема, фізична або юридична особа - у частині, що стосується її інтересів під час вирішення питання про долю речових доказів, документів, які були надані суду; третя особа - у частині, що стосується її інтересів під час вирішення питання про спеціальну конфіскацію.

Таким чином, висновок судді апеляційного суду в оскаржуваній ухвалі про відсутність у ОСОБА_1 та його представника - адвоката Гасана Д. А. права на оскарження ухвали районного суду не ґрунтується на вимогах закону і є неправильним.

Разом із тим, за змістом ст. 380 КПК роз'ясненню підлягають не будь-які судові рішення, а лише ті, якими завершується розгляд справи по суті. Постановлені судом у справі проміжні рішення, як наприклад, ухвали про відмову або задоволення заявленого відводу, відмову або задоволення заявленого сторонами клопотання, відмову або задоволення клопотання про залучення захисника та інші, роз'ясненню не підлягають.

Питання щодо речових доказів у кримінальному провадженні вирішується судом при ухваленні вироку в порядку ст. 374 КПК або при його виконанні в порядку, передбаченому статтями 537, 539 цього Кодексу.

Тобто, в даному випадку ухвала районного суду про відмову в роз'ясненні судового рішення ухваленого у підготовчому судовому засіданні про відмову в задоволенні клопотання ОСОБА_1 про скасування арешту майна оскарженню в апеляційному порядку не підлягає.

За правилами ч. 4 ст. 399 КПК суддя-доповідач апеляційного суду відмовляє у відкритті апеляційного провадження, якщо апеляційна скарга подана на судові рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, або судові рішення оскаржене виключно з підстав, з яких воно не може бути оскарженим згідно з положеннями статті 394 цього Кодексу.

Отже, на підставі зазначених вимог закону апеляційний суд фактично повинен відмовити у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою адвоката.

Постанова ККС від 10.02.2022.

Справа № 263/7379/21

Провадження № 51-4182км21-

Як убачається з матеріалів провадження, прокурор звернувся з апеляційною скаргою на вирок суду першої інстанції. Отримавши апеляційну скаргу, суддя апеляційного суду ухвалою залишив її без руху з наданням строку для усунення недоліків протягом семи днів з дня отримання копії ухвали. Копію цієї ухвали, за даними роздруківки технічної інформації, було направлено апеляційним судом на електронну адресу Київської міської прокуратури 20 жовтня 2021 року об 11:41. Водночас матеріали кримінального провадження не містять будь-яких даних про отримання її адресатом. Тобто, не зваживши на відсутність даних щодо отримання адресатом ухвали апеляційного суду про залишення без руху апеляційної скарги прокурора на вирок районного суду стосовно ОСОБА_1, не з'ясувавши початку перебігу строку для усунення недоліків апеляційної скарги, суддя апеляційного суду дійшов передчасного висновку про необхідність повернення апеляційної скарги прокурора у зв'язку з неусуненням недоліків. Крім того, матеріали кримінального провадження не містять будь-яких даних про те, що апеляційний суд вжив заходів для з'ясування питання, чи отримав прокурор копію ухвали про залишення апеляційної скарги без руху, чи направляв він на усунення недоліків відповідні матеріали або нову редакцію апеляційної скарги, що в свою чергу також підтверджує факт безпідставності висновків судді апеляційного суду щодо необхідності повернення апеляційної скарги прокурора на підставі п. 1 ч. 3 ст. 399 КПК. Одночасно колегія суддів звертає увагу й на те, що чинний процесуальний закон взагалі не містить положень, які б надавали можливість направлення копій судових рішень засобами електронного зв'язку. Зазначена форма повідомлення передбачена лише для викликів слідчим, прокурором та судових викликів (ч. 2 ст. 136 КПК). Така позиція колегії суддів повністю узгоджується з усталеною практикою Верховного Суду, зазначеною у постановках від 13 жовтня 2021 року в справі № 752/16376/17 (провадження № 51-2806км21) та від 16 лютого 2022 року в справі № 759/8665/20 (провадження № 51-3420км21).

Постанова ККС ВС від 21.04.2022.

Справа № 756/14966/20

Провадження № 51-6171км21

Висновок:

Суддя-доповідач суду апеляційної інстанції, вирішуючи відповідно до вимог ст. 398 КПК питання про відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою іншої особи (захисника чи представника іншої особи) на вирок на підставі угоди, має впевнитися, що у тексті вироку зазначено такі дані, які прямо вказують на дану конкретну особу, або визнані встановленими такі обставини, які дозволяють апеляційному суду (судді-доповідачеві) з впевненістю ідентифікувати іншу особу; крім того, вирок має стосуватися прав, свобод та інтересів цієї іншої особи.

Дані, які містяться у процесуальних документах, складених слідчим або прокурором (обвинувальний акт, повідомлення про підозру, тощо), не можуть слугувати підставою для визнання вироку на підставі угоди про визнання винуватості однієї особи таким, що стосується прав, свобод та інтересів інших осіб.

Постанова Об'єднаної палати ККС ВС від 18.05.2020.

Справа № 639/2837/19

Провадження № 51-5394кмо19

Положеннями ст. 399 КПК передбачено право судді-доповідача залишити без руху апеляційну скаргу, яка не відповідає вимогам ст. 396 КПК, з наданням строку для усунення недоліків апеляційної скарги. Частиною 2 ст. 399 КПК встановлено, що якщо особа усунула недоліки апеляційної скарги у строк, встановлений суддею-доповідачем, вона вважається поданою у день первинного її подання до суду апеляційної інстанції.

Питання внесення змін та доповнень до апеляційної скарги регулюється ст. 403 КПК. Такі зміни можуть бути здійснені після подання апеляційної скарги, але до початку апеляційного розгляду. При цьому ч. 4 ст. 403 КПК визначає, що внесення змін, які тягнуть за собою погіршення становища обвинуваченого, за межами строків на апеляційне оскарження не допускається.

Отже, подання апеляційної скарги та внесення до неї змін і доповнень є різними процесуальними діями, які регулюються різними нормами кримінального процесуального закону і мають свої особливості.

Проте, суд апеляційної інстанції ототожнив їх, повернув апеляційну скаргу потерпілої через неусунення нею недоліків скарги у встановлений строк, хоча по суті вказав на те, що вона внесла зміни до скарги поза межами строку на апеляційне оскарження. Наведене є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону, що позбавило суд прийняти законне та обґрунтоване рішення і позбавило потерпілу права на доступ до правосуддя.

Постанова ККС від 20.08.2020.

Справа № 404/7081/15-к

Провадження № 51-640км19

20.10.2021. Постанова. Той факт, що жодна зі сторін не заявляла клопотання про повторне дослідження доказів, не виключає права апеляційного суду в цьому випадку безпосередньо дослідити докази, керуючись загальними засадами кримінального провадження.

Справа № 180/1597/17

Провадження № 51-1413км21

Колегія 3 судової палати ККС ВС

Анотація:

Той факт, що жодна зі сторін не заявляла клопотання про повторне дослідження доказів, не виключає права апеляційного суду в цьому випадку безпосередньо дослідити докази, керуючись загальними засадами кримінального провадження. За приписами ч. 6 ст. 9 КПК, у випадках коли положення цього Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені у ч. 1 ст. 7 КПК.

Якщо апеляційний суд у ході перевірки кримінального провадження в порядку апеляційної процедури вбачає можливу відсутність достатніх доказів для доведення винуватості засудженої особи в обсязі пред'явленого обвинувачення або можливість поліпшення становища такої особи в інший спосіб, він повинен за власною ініціативою безпосередньо дослідити необхідні докази, адже до цього спонукають завдання кримінального провадження, вказані у ст. 2 КПК, та необхідність дотримання інших його засад, зокрема верховенства права, презумпції невинуватості й забезпечення доведеності винуватості, і це не суперечить такій засаді кримінального провадження, як диспозитивність.

Допущені апеляційним судом порушення вимог кримінального процесуального закону є істотними, оскільки перешкодили суду ухвалити законне та обґрунтоване судове рішення.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!